

pouze jako systém kvantitativních vztahů, redukuje kvality na kvantity apod., rozvádí pojetí skutečnosti jako neustále se vyvíjející kvalitativní rozrůzněnosti. Jednotlivé mody existence jsou navzájem neredukovatelné, jsou však spojeny vztahy, které poutají části a celek; lze proto mluvit také o jednotě a celistvosti skutečnosti. Pro všechny části je příznačné, že v rámci příslušného řádu plní určité funkce, proto úkolem funkcionální analýzy je vystihnout statické i dynamické momenty zkoumané reality; ústřední pojmy systému jsou tudíž pojmy celku, struktury a funkce. Této problematice (s jejími aspekty noetickými, ontologickými, sociologickými, etickými aj.) věnoval všechny své hlavní práce z let 1929–1933: *Budoucnost evropské kultury*, *Soustava skladebné filosofie na podkladě zkušenosti*, *Základy poznání*, *Třetí říše*. *Úvodem do současného politického stavu*, *Zrcadlo doby*. *Abeceda skoro filosofická*, *Řád kapitalistický a skladebný*, *Krise demokracie I–II*. (Po válce z nich v nových vydáních vyšly *Zrcadlo doby*, 1996 a *Krise demokracie*, 2005, italsky Torino 1977, sazba vydání připravovaného v nakladatelství Svoboda byla v roce 1969 rozmetána.) – Pracovní vypětí v těchto letech Fischerovi přivodilo duševní i fyzické vyčerpání, které mu v několika následujících letech dovolilo věnovat se jen práci pedagogické, publicistické, redakční a politické. Po válce, strávené v holandské ilegality, Fischer opět přednášel (pokud mu to politické poměry dovolovaly) na univerzitách v Brně a v Olomouci (v letech 1947–1949 byl i jejím prvním rektorem) a snažil se také pomocí dalšího studia přírodovědní a společenskovední problematiky prohloubit svůj filosofický systém. K dalším dílům svých *Listů* měl tedy Fischer hodně látky, přičemž mnohé z ní by opět souviselo s jeho střetáváním se a potýkáním s danými společenskými poměry. (O Fischerových poválečných letech na brněnské filosofické fakultě jsme psali ve *Sborníku prací Filosofické fakulty Brněnské univerzity*, B 47, 2000.)

První část svých *Listů* (o období 1894–1923) Fischer psal v letech 1955–1956, druhou dopsal v roce 1958. V ediční poznámce Jiří Opelík (edici *Listů* vzorně připravil i s pomocí Fischerových dcer Sylvy a Violy Fischerových a dalších osobností jmenovaných na s. 609) píše také o okolnostech, které před rokem 1990 bránily jejich dřívějšímu vydání, je však třeba znovu říci, že ani půl století, jež uplynulo od jejich napsání, jim neubírá – z výše naznačených důvodů – nic na jejich významu a aktuálnosti. Editor zařadil do edice také Dodatky (Fischer se snažil vyhovět alespoň některým požadavkům redaktorů nakladatelství uvažujících svého času o vydání *Listů*), obsahlou Obrazovou přílohu (s. 441–585) a Bibliografii knižních prací (ale bez upozornění, kde všude čtenář může nalézt bibliografii úplnější, a také bez zaznamenání, že samostatně, jako bibliofilský tisk, vyšla Fischerova *Poema o čase* (Filosofická fakulta Brno 1994). Jiří Opelík v ediční poznámce uvádí, kde před vydáním *Listů* byly publikovány některé výňatky z nich; odkazuje tedy i na ukázky v našem *Sborníku prací* (jejich edici připravila Fischerova manželka, dr. Jarmila Fischerová): *Základy poznání*. Kus autokritiky (B 17, 1970), *Z třicátých let* (B 36–37, 1989–1990), *Docentské začátky na brněnské filosofické fakultě* (B 39, 1992) a také ve sborníku *Hledání řádu skutečnosti*, vydaného Masarykovou univerzitou k 100. výročí narození J. L. Fischera v roce 1994.

Jiří Gabriel

Filozofia i czas przeszły. Profesorowi Czesławowi Głombikowi w 70. rocznicę urodzin, eds. B. Szotek – A. J. Noras, Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2005, 544 s.

Profesor dějin filosofie na Slezské univerzitě v Katovicích Czesław Głombik (*1935) patří k badatelům známým i za hranicemi svých zemí. Je autorem několika stovek vědeckých prací, jednajících nejen o filosofii a kultuře polské, ale také německé, české a slovenské. Česká filosofická obec má jeho jméno pevně spjaté zejména s publikacemi o katolické filosofii 19. a 20. století, speciálně o počátcích, vývoji a programu novoscholastického hnutí a novotomismu. V monografiích, studiích a člancích se často a s pozoruhodným vhladem dotýká i dějin českého filosofického myšlení. – Cz. Głombik univerzitní studia absolvoval ve Varšavě (1958), doktorát získal na Jagellonské univerzitě v Krakově (1970), habilitoval se z dějin filosofie na Univerzitě Marie Curie-Sklodowské v Lublinu (1978) a profesorem byl jmenován v roce 1985.

Czesław Głombik, vědec pevně spjatý s univerzitou (řadu let vedl katedru filosofie na univerzitě v Katovicích), je i znamenitým učitelem filosofie. Na jeho seminářích, které konal každé úterý

od osmi ráno, bylo vždy plno. Editoři sborníku poznamenávají, že v pedagogické práci se řídil maximou T. Kotarbińského: „Dajmy spokój reglementacji metod, niech każdy pracuje jak może najlepiej, byle to robił s požądanym skutkiem.“ (Zanechejme předepisování metod, ať každý pracuje, jak může nejlépe, jen když to činí s žádoucím výsledkem.) Při psaní dbá na to, aby jeho texty byly po jazykové stránce vybroušené, ale vždy dobře srozumitelné a podnětující uvažování i obrazotvornost čtenářů. Úctu a respekt vzbuzuje však nejen jeho vědecká a pedagogická činnost, ale i sama jeho osobnost: je otevřený světu i lidem, komunikativní, pohodový, přátelský. Také o tom vypovídá recenzovaný sborník, do něhož Cz. Głombikovi u příležitosti jeho sedmdesátých narozenin přispěli jeho přátelé, kolegové i žáci.

Autoři prvního z pěti oddílů sborníku – **Profesor Czesław Głombik a filozofia** (s. 11–55) – se zaměřili na jubilantův život a dílo, a to z několika úhlů. Nevšední přístup zvolil Głombikův kolega

B. Szubert. V článku Fotografie (s. 11–16) sděluje, proč stěny profesorovy pracovny na Institutu filozofie Slezské univerzity zdobí pět portrétů – Jana Legowicze, Władysława Tatarkiewiczze, Tadeusze Kotarbińského, Andrzeje Nowického a Karla Máchy: obecně vzato na znamení úcty a vděčnosti, jež chová právě k portrétovaným osobnostem. Mnozí však vědí, že Czesław Głombik svůj vztah k nim vyjádřil i mnohem výraznějším způsobem: Z jeho podnětu uspořádala Slezská univerzita mezinárodní konference o životě a díle J. Legowicze (1999) a T. Tatarkiewiczze (2001); badatelský zájem o Tatarkiewiczovo dílo dokládá ostatně i jeho nejnovější knižní publikace *Obecność filozofa. Studia historyofilozoficzne o Władysławie Tatarkiewiczzu* (2005). Konferenci o Kotarbińském naplánoval na rok 2007, kdy uplyne 120 let od jeho narození a 25 let od jeho smrti. – Głombik se zasloužil rovněž o velké konference konané na počest Józefa Bocheńského (2002; sborník příspěvků *Ojciec Józef Bocheński. Drogi życia i myślenia filozoficznego* redakčně připravený Cz. Głombikem vyšel roku 2004) a Romana Ingardena (2003).

Proč si tedy Głombik i prostřednictvím portrétů na stěně své pracovny připomínal právě zmíněné osobnosti? Historik filozofie Jan Legowicz (1909–1992) byl jedním z Głombikových profesorů na varšavské univerzitě: pod jeho vedením napsal svou doktorskou práci a rozhodl se soustředit svůj badatelský zájem především na katolickou filosofii. V osobním kontaktu s Legowiczem názorně poznával, jak by měl profesor vést své studenty a doktorandy a jaké vůbec jsou jeho povinnosti. Władysław Tatarkiewicz (1886–1980), estetik a historik nejen polské filosofie, autor třídílné *Historie filozofii* (v roce 2004 vyšlo její 21. vydání), již v roce 1973 s uznáním přivítal Głombikovu knihu *Człowiek i historia. Studium koncepcji filozoficznej Stefana Pawlickiego*, povzbudil ho a plně schválil jeho zaměření na dějiny polské filosofie. (Tatarkiewicz přednášel několik let po druhé světové válce také v Katovicích.) U Tadeusze Kotarbińského (1886–1981), příslušníka

tzv. Lvovsko-varšavské školy, se Głombik na varšavské univerzitě učil preciznosti v mluveném i psaném projevu. Pod vedením Andrzeje Novického (*1919) se zapojil do bádání nad dějinami polské filosofie 20. století, jež mu pak umožnilo napsat habilitační spis *Tradycje i interpretacje. Antoni Molicki a reakcja katolicka wobec polskiej „filozofii narodowej“*; k habilitaci došlo v roce 1978 v Lublinu a Nowicki byl jedním z oponentů. S Karlem Máchou (*1931), českým filosofem žijícím od roku 1978 v Německu, Głombika spojuje mimo jiné hluboký zájem o historiografii české filosofie (Mácha je autorem rozsáhlé práce *Glaube und Vernunft. Die Böhmisches Philosophie in geschichtlicher Übersicht I-IV*, 1985–1998). – O českou filosofii se Czesław Głombik zajímá už od své doktorské disertace, kdy se poprvé setkal se jménem herbartovce Oldřicha Kramáře, v roce 1877 neúspěšného kandidáta na místo vedoucího katedry filosofie na Jagellonské univerzitě. V roce 1984 publikoval článek o Kramářových krakovských filosofických kontaktech a jednu kapitolu mu věnoval v knize *Impulsy i zbliżenia. Siedem szkiców z dziejów czesko-polskich kontaktów filozoficznych* (1996). Na české filosofické a teologické myšlení nezapomíná ani ve studiích o novoscholastice (*Początki neoscholastyki polskiej*, 1991) a novotomismu (*Tomizm czasów nadziei. Słowiańskie kongresy tomistyczne, Praga 1932–Poznań 1934*, 1994; *Český novotomismus třicátých let*, 1995). Jeho přínos k dějinám české a polské filosofie nezůstává u nás bez čtenářské odezvy a stojí i za rozhodnutím Palackého univerzity v Olomouci udělit Czesławu Głombikovi čestný doktorát filosofie (titul doctor honoris causa mu byl udělen na slavnostním zasedání vědeckých rad UP a FF UP dne 31. března 2005). – Szubertův životopisně laděný článek má bohatou fotografickou přílohu, zachycující významné okamžiky Głombikova profesního života, od doktorské promoce v roce 1970 po právě zmíněný olomoucký doktorát honoris causa.

Příspěvek *Stefana Symotiuka* Kontext historyczny badań Czesława Głombika nad filozofią polską (s. 17–31) navazuje na Szubertův článek výkladem o výsledcích Głombikova bádání v jeho základním oboru, v dějinách polské filosofie. Ukazuje, že Głombikovy práce o polské novoscholastice jsou pevně zasazeny do politického, filosofického a církevního dění v 19.–20. století, a mimo jiné zmiňuje určující podíl Lvovsko-varšavské školy na formování jeho exaktního usuzování. Głombikovu osobnost dokresluje takto: „To, že práce historika nespočívá pouze ve sbírání faktů, ale je též radostným putováním různorodými ideovými krajinami, je výrazným rysem Cz. Głombika jako historika polské filosofie. Možná, že jeho axiologii lépe vyčteme ze studie o štěstí, kterou publikoval, navazuje (současně s A. Banachem) na slavné dílo W. Tatarkiewiczze.“ (Symotiuk tu odkazuje na Głombikovu studii *Oblicza szczęścia* vydanou ve Varšavě v roce 1982.)

Na naznačený Głombikův zájem o české filosofické myšlení se ve sborníku soustřeďuje *Jan Zouhar*, profesor filosofie na Masarykově univerzitě v Brně. Jeho článek Czesław Głombik a česká filosofie (s. 32–37) je publikován česky, protože dosavadní kontakty českých a polských filosofů ukázaly, že si dobře rozumějí i prostřednictvím svých rodných jazyků. Zouhar v něm připomíná vzájemné vztahy českých a polských filosofů v čase mezi dvěma světovými válkami (tu se objevují jména W. M. Kozłowski, T. Kroński, J. Tvrđý, J. Král, F. Pelikán, J. Patočka ad.) i poválečný zájem mladších českých autorů o polskou filosofii a logiku (I. Tretera, J. Zumr, P. Materna – překladatel polských prací o logice, ad.). Czesław Głombik je na polské straně důstojným pokračovatelem této tradice. Zouhar konstatuje, že do povědomí českých čtenářů se dostal už v 80. letech, a to především monografiemi *Metafizyka kultury* (1982) a *Martin Grabmann i polska filozofia katolicka* (1983). Od začátku 90. let podněcuje a prohlubuje spolupráci mezi Katedrou filosofie Slezské univerzity v Katovicích a obdobnými pracovišti na univerzitách českých (Olomouc, Brno) i slovenských (Bratislava, Prešov) a motivuje filosofy k účasti na společných odborných projektech i konferencích (zejména v Katovicích a Wisle). Setkávání českých osobností s polskou filosofii a kulturou se věnuje rovněž jako historik filosofie – v knize *Impulsy i zbliżenia* píše o J. Husovi (v soudobé perspektivě polského ekumenického myšlení), J. Kollárovi (a ohlasech jeho díla v Polsku), O. Kramářovi (a Jagellonské univerzitě), J. Kratochvilovi (a jeho novoscholastickém výkladu filosofie), o českých i polských propagátorech myšlenky slovanského filosofického sjezdu, o publikacích brněnských filosofů, o knize L. Nového *Filosof T. G. Masaryk* (a badatelském zájmu některých polských filosofů o Masarykovo dílo). Podle Zouhara „Głombikovy práce jsou objevené i v tom smyslu, že využívají dosud neznámé archivní dokumenty, především korespondenci mezi četnými českými a polskými filosofy, například W. Tatarkiewiczze s profesorem Univerzity Karlovy

REKTORKA UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI A DĚKAN FILOZOFICKÉ FAKULTY UP
SI VÁS DOVOLUJÍ POZVAT NA

SLAVNOSTNÍ ZASEDÁNÍ VĚDECKÝCH RAD

UNIVERZITY PALACKÉHO A FILOZOFICKÉ FAKULTY UP
NA NĚMŽ BUDE UDĚLEN TITUL DOCTOR HONORIS CAUSA

Prof. zw. Dr hab. Czesławu GŁOMBIKOWI,
VÝZNAMNĚMU HISTORIKOVÍ ČESKÉ A POLSKÉ FILOZOFIE

ZASEDÁNÍ SE USKUTEČNÍ V AULE FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO, KRŽÍKOVSKÉHO 10, OLOMOUC,
DNE 31. BŘEZNA 2005 V 11 HODIN

Prof. MUDr. PhDr. Jana Mačáková, CSc.
rektorka Univerzity Palackého v Olomouci

Prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.
děkan Filozofické fakulty UP v Olomouci

v Praze Emanuelem Rádlem (1873–1942) v době příprav VIII. mezinárodního kongresu filosofů, který se konal v Praze v roce 1934, nebo s dalším významným českým filosofem a sociologem Josefem Králem (1882–1978) v letech 1948–1950⁴⁴. Důkladnou znalost českých filosofických reálií prokazují i jeho recenze olomouckého *Filozofického slovníku* (1995), Patočkovy bibliografie (1997), sborníku o S. M. Braitovi (1998), Blechovy monografie o Patočkovi (1999) i Zumrovy o herbartismu (1999), a také řada časopiseckých statí, například přehledová studie *Filozofia ceska XX wieku w zarysowych opracowaniach historii filozofii czechoslowackiej* z roku 2001. V ní svůj výklad zaměřil zvláště na čtyři přední představitele českého myšlení, E. Rádlu, J. Krále a na exilové filosofy N. Lobkowice a K. Máchu.

Oddíl Profesor Głombik a filozofia uzavírá Bibliografie prací Czesława Głombika z let 1958–2005, kterou sestavila *Barbara Szotek* (s. 38–55). Poskytuje úplný přehled jeho monografií, studií a sborníkových a časopiseckých článků; cenné je i to, že jednotlivé bibliografické údaje hned doplňují odkazy na jejich recenze a jiné ohlasy.

Další oddíly tu představím už jen výčtem příspěvků, jež ve sborníku můžeme nalistovat. Je pro ně příznačné, že jejich autoři využívají možnosti zmínit se i o Głombikových pracích a názorech k danému tématu, a tak dále rozšiřují a prohlubují čtenářův obraz o Głombikově filosofickém myšlení, jeho principech a zásadách, o jeho díle.

Oddíl **Z badań nad historią filozofia** (s. 59–108). *A. Jonkisz*: O filozofii i nauce uwag kilka; *V. Leško*: Gadamerova filozofická hermeneutika a dejiny filozofie; *A. J. Noras*: Historia filozofii – nauka niepotrzebna?

Oddíl **Filozofia polska w badaniach historycznofilozoficznych** (s. 111–236). *J. Budniak*: Duchowość chrześcijańska Jana Sarkandra; *W. Kaczocho*: Problemy i zagadnienia filozofii kultury i cywilizacji (rozwijane w pierwszej połowie XX. wieku w polskiej filozofii); *T. Mróz*: Dwaj polscy badacze Platona: Stefan Pawlicki i Wincenty Lutosławski; *Józef Pawlak*: Stosunek Nikolaja Michajlowskiego do Herberta Spencera idei postępu społecznego; *R. Sitek*: O osobliwościach polskiej powojennej filozofii; *J. Szmyd*: Cywilizacja współczesna z perspektywy filozofii edukacji (Bogdan Suchodolski i Anna Teresa Tymieniecka); *B. Szotek*: Kant a filozofia polska w poglądach Mariana Massoniusa; *P. Szydłowski*: Teologizacja pedagogiki w twórczości Jacka Woronieckiego (1878–1949); *W. Tyburski*: Zagadnienie sensu w myśli Henryka Elzenberga; *J. Zumr*: Jan Patočka a polští filosofové.

Oddíl **Z badań historycznofilozoficznych** (s. 239–455). *I. Blecha*: Olomouc filosofická. Historická črta; *S. Borzym*: O jedności i nicości w dawnej myśli niemieckiej; *R. Dupkala*: Ratio et fides v dejinách slovenskej filozofie; *T. Guz*: Nietzsches religionsphilosophische Denkperspektiven; *J. Hrdlička*: Historik Jaroslav Goll a Josef Pekař – učitelé katolického husitologa Vlastimila Kybala; *S. Janeczek*: Filozofia tzw. drugiej scholastyki w nowożytnej szkole wyznaniowej a kultura

renesansu; *J. Kopania*: Kategoria rozciągłości w polemice More'a z Descartes'em; *P. Łaciak*: Pojęcie wrażenia zmysłowego w transcendentalizmie Kanta; *R. Palacz*: Seneki pouczenia o sensie życia ludzkiego; *H. R. Sepp*: Phänomenologische Ästhetik. Ein geschichtlicher Abriss; *O. Sisáková*: Transformácie axiologického subjektu; *K. Wieczorek*: Świat, dzieje, obecność. Na marginesie rozważań Jana Patočki; *K. Wolsza*: Odnowa metafizyki w katolickiej szkole Heideggera.

Oddíl **Badania filozoficzne** (s. 459–540). *J. Bańka*: „Szczelina terażniejszości“ i interwał recens; *B. Horyna*: Cogitor ergo sum. Fragmenty; *S. Jedynak*: Kultura a poznanie; *A. Kiepas*: Człowiek jako podmiot odpowiedzialności w obszarze techniki; *K. Máchá*: Fragen zum anthropologischen Hintergrund der Geschichte; *J. Mizińska*: Królestwo Midasa. Anoreksja i bulimia cywilizacji konsumpcyjnej; *J. Štěpán*: Bytí a měti – jedna ontologie; *M. Szulakiewicz*: Człowiek jako ens sapiens; *J. Woleński*: Uwagi o historii formuły veritas est adequatio intellectus et rei.

Kniha *Filozofia i czas przeszły* je důstojným a trvalým připomenutím jubilea vzácné osobnosti polské filosofie Cz. Głombika, jeho záslužné práce vědecké i pedagogické, a také příkladem, jak rozvíjet profesionální i přátelské vztahy. Čtenářské potěšení z knihy umocňuje přehledné uspořádání jejího obsahu a elegantní výtvarná podoba.

Helena Pavlincová

Z oslav 70. narozenin prof. Cz. Głombika na Slezské univerzitě v Katovicích dne 15. prosince 2005: Zleva profesori: J. Lášek – proděkan HTF UK, A. Noras – Institut filosofie Slezské univerzity, R. Dupkala – děkan FF Prešovské univerzity, B. Łomiński – děkan Fakulty sociálních věd Slezské univerzity, A. Kiepas – ředitel IF Slezské univerzity, A. Łabno – prorektor Slezské univerzity, W. Banyś – prorektor Slezské univerzity, B. Kożusznik – prorektor Slezské univerzity, F. Mihina – rektor Prešovské univerzity, J. Bańka – proděkan, Cz. Głombik. Proděkan prof. Jan B. Lášek udělil prof. Głombikovi při této příležitosti za Husitskou teologickou fakultu Medaili Jana Husa.